

Orelská modlitba

Požehnej, Bože, orelské práci,
 aby s Tebou začínala
 a s Tebou také končila
 ke Tvé cti a chvále,
 k dobru našich duší
 a blahu naší vlasti.
 Amen

Historie Orla v Žatčanech

Založení Orla 17.9.1921	V roce 1910 žilo v obci 902 obyvatel, z nichž se naprostá většina hlásila ke katolickému náboženství. Když byl koncem téhož roku založen Sokol (11.11.), přihlašovali se za členy všichni zájemci bez ohledu na politické a náboženské přesvědčení. Po skončení 1. světové války se i u nás začal duch Sokola měnit, do vedení Sokola se dostali členové s protikatolickou orientací, věřící katolíci Sokol opouštěli. Katolická mládež se začala sdružovat v Katolické omladině při Čsl. straně lidové. Po vytvoření samostatného tělocvičného katolického spolku Orel v roce 1919 v Brně se orelské myšlenky přenesly i do naší obce. Mladí katolíci se usilovně zajímali o orelské hnutí, činovníci Sušilovy župy vznik nové jednoty organizovali a připravili na 11. září 1921 v obci veřejné cvičení. Cvičení bylo četně navštíveno, mělo velký ohlas a o tvořící se jednotu byl velký zájem. Za týden nato, 17. září 1921, byl na ustavující schůzi Orel v Žatčanech založen. Prvním starostou byl zvolen František Sehnal z Třebomyslic.
Cvičilo se ve farské stodole	Nastal problém, kde bude jednota cvičit. Vyřešilo se to tak, že místní duchovní správce a současně vzdělavatel Orla P. Osvald Šury propůjčil ke cvičení farní stodolu na č. 29. Stodola byla na náklady Orla opravena, k cvičení se zakoupila bradla, hrazda a žíněnka. Koncem roku se ke cvičení přihlásilo 33 členů, tělovýchovná činnost byla zahájena. Jak už to bývá, první nadšení začátkem roku 1922 opadlo, teprve když byl v dubnu zvolen novým náčelníkem Jan Zezula a náčelnicí Ludmila Sedláčková, se činnost jejich zásluhou oživila. Jednota měla koncem roku 1922 146 členů. Členové se pod vedením náčelníka Jana Zezuly účastnili 1. orelského sletu v Brně v roce 1922, vystupovali na veřejných cvičeních doma i v nejbližším okolí (Měnin, Borkovany, Moutnice, Telnice, Otnice), v roce 1924 vítali u Žatčanského dvora projíždějícího presidenta T.G. Masaryka.
Vlastní orlovna	V srpnu r. 1924 přichází do farnosti sportovně a společensky založený kaplan P. Alois Svára. Stává se duchovním rádcem a jedním z předních činitelů jednoty. Na jeho návrh byl 28. července 1925 zakoupen pro jednotu hostinec paní Adlerové č. 52 v Třebomyslicích. Pozvánka na členskou schůzi rozhodující o koupení hostince zněla: <i>„Velevázení! Žádám vás tímto, abyste se dnes, v úterý 28. července 1925, po osmé hodině dostavili do orlovny k velmi důležité poradě. Prosím, abyste se určitě dostavili, účast všech nutná! S orelským pozdravem</i>

Svára Alois

vzdělavatel jednoty “

Následuje jmenný seznam 90 pozvaných členů.

Usnesení z této členské schůze zní:

Na schůzi jednoty Orla, konané 28. července 1925 v orlovně, přítomno bylo 40 členů. Pro zakoupení hostince p. Adlera pro „ Spolkový dům“ upsáno bylo celkem 24 500 Kč. Zvolen byl „ Zařizovací výbor “: p. Zapoměl Jan jako předseda, p. Sedláček Josef jako jednatel, p. Blažek Jan, p. Lízal Jan, p. Čumpa Jan. p. Klanica Leopold.

Usneseno jednohlasně: zakoupit hostinec s podmínkou, bude-li sjednána hostinská koncese. Usneseno provést kup do obnosu 75 000. Kč.

V Žatčanech dne 28.7.1925

Svára Al. svolavatel a zapisovatel, v.r.

Jan Zapoměl, v.r.

Josef Sedláček, v.r.“

K usnesení je přiložen seznam členů s upisovanými částkami na orlovnu.

Založení
Spolkového
domu

Po zakoupení orlovný došlo na ustavující schůzi 25.10.1925 k založení Spolku pro postavení a udržování Spolkového domu v Žatčanech - Třebomyslicích, jehož účelem bylo „ vystavěti a udržovati Spolkový dům Žatčany - Třebomyslice, v němž by katolické spolky mohly pěstovati všestrannou činnost spolkovou “, jak bylo ve stanovách doslovně uvedeno.

Později se ukázalo, že žádný jiný katolický spolek, kromě Orla, nevyvíjel ve Spolkovém domě činnost. (V roce 1929 je zmínka o Svazu katolických žen a dívek). Od roku 1925 existovaly vedle sebe Spolkový dům a Orel, členové obou spolků byli většinou titíž občané.

Na zakoupení hostince pro orlovnu složili členové Spolkového domu členské podíly v letech 1925 až 1934 ve výši 39 700 Kč , budova se stala vlastnictvím Spolkového domu, Orel musel na provoz přispívat. Ze zápisů ze schůzi Spolkového domu vyplývá, že bývaly kolem příspěvků Orla mezi oběma spolky časté rozepře. Na zaplacení kupní smlouvy si Spokový dům vypůjčil od místního Spořitelního a záloženského spolku v roce 1925 52 000 Kč.

Prvním předsedou Spolkového domu se stal Jan Zapoměl.

Spolkovému domu se všeobecně říkalo orlovna, proto tento ne zcela přesný název budeme nadále používat.

Orlovna byla přízemní budova , pro hostinec snad vyhovující, ale pro kulturní a tělocvičnou činnost musely být prováděny nákladné úpravy a údržba. Všechny nutné opravy si do roku 1934 vyžádaly 20 000 Kč, na splátky půjčky nebyly peníze. Opravami se nedosáhlo míněného účinku, budova chátrala až do havarijního stavu. Starosta obce třebomyslické povolil pořádání hodů v roce 1934 pod podmínkou, že je to poslední zábava, pokud nebude budova uvedena do řádného technického stavu. Hrozilo totiž sesunutí střechy a některých zdí, jak to popisuje František Zezula ve svém vzpomínání na přípravu stavby nové orlovný.

Posvěcení
orelského
praporu v r.
1929

Při oslavách tisíciletého výročí smrti sv. Václava 25. srpna 1929 byl ve zdejší kostele posvěcen orelský dorostenecký svatováclavský prapor, věnovaný vzdělavatelem P. Aloisem Svárou. Stuhu na prapor daroval místní Svaz katolických žen a dívek . Svěcení se při ranní mši sv. účastnilo 72 krojovaných členů a žáků jednoty. Na odpolední slavnosti šlo v průvodu 360 členů Orla z okolních vesnic. Prapor byl nošen při všech slavnostních příležitostech. Když byl Orel za 2. světové války Němci zakázán a po válce zase komunistickým režimem, byl uchovávan

u posledního starosty Orla Jana Zezuly st. Za původní stuhu k praporu, která se v průběhu let ztratila, byla v roce 1998 pořízena nová a prapor byl znovu 8. 5. téhož roku posvěcen.

Na jedné straně praporu je vyobrazena svatováclavská orlice s nápisem: Svatováclavská vlajka Čsl. Orla v Žatčanech, na druhé straně je státní vlajka republiky. Stuha je opatřena na jedné straně výšivkou: Obnovení jednoty Orla v Žatčanech 15.8. 1990 a na druhé straně : Naší práci Zdař Bůh!

Stavba nové orlovný v roce 1934

O stavbě nové orlovný se rozhodovalo v první polovině roku 1934. Mladší členové Orla chtěli starou budovu zbourat a postavit orlovnu zcela novou, starší členové Spolkového domu byli opatrnější , uvažovali pro vysoké náklady o stavbě menšího rozsahu. O stavbě se vedla ostrá diskuse, ve spolcích se utvořily dvě skupiny (staří - mladí) a když se začalo ve sporu zpochybňovat hospodaření tehdejšího vedení spolku, došlo k otevřené roztržce. František Sehnal se po 13 letech vzdal funkce starosty, P. Alois Svára z obou spolků vystoupil. Novým starostou Orla se stal Jan Zezula st.

Nakonec byl projekt arch. Vladimíra Richtera z Měnína přijat s tím, že bude nejdříve postaven sál - jeviště a příslušenství se dokončí později podle finančních možností. Rozpočet počítal s částkou 50 tis. Kč. Na orlovnu byla zorganizována sbírka, na úpisech bylo získáno 27 tis. Kč, Orel vložil do stavby úspory 35 tis. Kč. Na Spolkovém domě vázl nesplácený dluh 60 tis. Kč za nákup budovy v roce 1925

V červnu byla stará budova zbořena, začátkem července uspořádána slavnost kladení základního kamene a následující dny se začalo s velkým elánem stavět. V některých dnech pracovalo na stavbě 20 až 30 lidí. Za neuvěřitelné 4 měsíce se 3. října 1934, na t.zv. císařské hody, konala v novém sále taneční zábava.

Stavbu vedl stavební výbor ve složení: Josef Sedláček, Jan Lízal, Leopold Klanica, Alois Zachrdla , Albert Kalvoda a učitel František Zezula. Posledně uvedený byl hlavním organizátorem a duší celé stavby. Ten také podrobněji přípravu a průběh stavby zapsal. Celý text jeho vzpomínání je uveden v příloze.

Slavnostní otevření orlovný

Slavnostní otevření orlovný se po všeh dokončujících pracích uskutečnilo 2. června 1935. Na slavnosti promluvil starosta župy Sedlákovy Alois Krček. Dochovaná fotografie zachycuje účastníky slavnosti shromážděné na Haltýřu před orlovnou.

Rozvoj jednoty

V nové budově se rozvinula bohatá činnost tělovýchovná, vzdělávací a společenská. V sále se denně cvičilo, silácké typy se věnovaly cvičení na náradí, na jevišti i v propadlišti se hrával stolní tenis. Před orlovnou na Haltýřu se provozovala lehká atletika a hrávala se odbíjená. V létě se buď v místě nebo v okolních jednotách pořádala veřejná cvičení. Ke vzdělávání přispívaly různé besídky, přednášky a orelská knihovna. Všechny druhy divadla (loutkové, činohra, hry se zpěvy), taneční zábavy, bály, hody a dožínky přinášely zábavu, upevňovaly spolkový život a byly také hlavním zdrojem příjmů . Půjčka na stavbu se postupně splácela, v r. 1943 se mezi členy uspořádala sbírka na úplné splacení dluhu, která vynesla 30 650 Kč.

Zrušení Orla za války - Spolkový dům nepřestal fungovat

Orel i Spolkový dům byly za Protektorátu 30.11.1941 pro nepřátelskou činnost proti Říši zrušeny. Po intervencích na úřadech se ukázalo, že nařízení o zrušení Spolkového domu nebylo v souladu se zákonem, protože ten nevyvíjel takovou činnost, na kterou se zákaz vztahoval. Proto se činnost Spolkového domu v únoru 1942 obnovila. V roce 1942 se konaly 2 plesy a 6 divadelních představení, v dalších letech byly taneční zábavy zakázány , hrávala se jen divadla. V roce 1944

byla sehrána ještě 2 divadelní představení, v říjnu a listopadu byl dům obsazen německými vojáky, od února do dubna se v orlovně usadili zákopníci. Válečné škody byly na budově nepatrné, jen rozbitá okna.

Mohutný rozmach jednoty po válce

Ihned po osvobození se jednota Orla s nadšením pustila do práce. Již koncem května 1945 se po tři dny pořádaly orelské hody, následovaly dožínky, vinobraní, Martinské hody, 2 divadelní představení dospělých, řada dětských divadel, žákovské a dorostenecké besídky a pod. Jakoby zadržovaná síla vybuchla v nevídané aktivitě ve všech oborech orelské činnosti. Byl to projev velké radosti z ukončení válečných let a znovu nabyté svobody. V roce 1946 měl Orel 151 členů, Spolkový dům 51 členů.

Přístavba přisáli a galerie

Ukázalo se, že prostory orlovný se stávají nedostačující. V roce 1946 se začalo s přípravami na rozšíření orlovný, byl ustaven stavební výbor v čele s Františkem Zezulou a členy Janem Klanicou, Leopoldem Klanicou a P. Václavem Kosinou. Práce byly zahájeny v roce 1947, dokončeny v roce 1948. Sál byl rozšířen o přisáli, v poschodí nad ním vybudovány 3 místnosti, na dvoře důkladně opraven byt domovníka. Rozpočet na stavbu činil 90 tis. Kč.

Zrušení Orla komunisty v roce 1948

Přišel „Vítězný únor 1948“ a s ním násilný konec Orla. Již 27. března 1948 došel Orlu dopis tohoto znění: „*Místní akční výbor v Třebomyslicích upozorňuje jednotu Československého Orla v Třebomyslicích - Žatčanech, že od 28. března 1948 jest veškerá činnost jednoty Čsl. Orla zastavena. Důrazně připomínáme, že každé zcizení, popřípadě zatajení majetku Čsl. Orla jest trestné. Dále upozorňujeme, že od 28.3.1948 jest jediná tělovýchovná organizace v Československu jednota Sokol. Žádáme Vás, aby bylo toto upozornění vzato na vědomí.*“ . Podepsán předseda Místního akčního výboru.

V dalším přípise od téhož odesílatele byla stanovena Orlu povinnost odevzdat do sokolovny všechny spisy, protokoly, pokladní a účetní knihy, razítka a pod. K tomu sestavit soupis jmění, rozpis hospodaření od 1.1.1948 a seznam tělovýchovného zařízení, náradí a náčiní. Movité věci pak přešly do majetku Sokola. V říjnu 1950 byl Orel podle přípisu ONV Slavkov u Br. vymazán ze spolkového katastru s odůvodněním, že zanikl sloučením do Sokola.

Zestátnění Spolkového domu komunisty v roce 1952

Spolkový dům nevyvíjel tělovýchovnou činnost, proto se ho sjednocení pod Sokol netýkalo. Komunisté hledali záminky, jak společenskou a kulturní činnost Spolkového domu zakázat. Zápis z valné hromady spolku z 20.2.1949 uvádí:

„*Práce spolku byla brzděna místními činiteli, takže spolek nemohl vyvinouti patřičnou činnost.*“

V roce 1950 byl Spolkovému domu ještě povolen ples, na hody byl společný průvod vesnicí se Sokolem, po něm se tančilo pod májí na Haltýřů i u sokolovny. Příjem z hodů se rozdělil na polovic. Spolkový dům vybral na vstupném 17 610 Kč, sokolové 3185 Kč. Žádost o pořádání plesu v roce 1951 již MNV neschválil. Po žních bylo v sále uskladněno obilí místního JZD.

Výměrem ONV Slavkov u Brna ze 7. října 1952 byl Spolkový dům rozpuštěn, „*ježto jeho existence nepomáhá výstavbě socialismu a tak ohrožuje veřejný pokoj a řád.*“ Výměrem ONV z 1.6.1954 byl majetek Spolkového domu zestátněn a předán do správy MNV v Žatčanech.

Pokus o obnovu Orla v roce 1968

Události „Pražského jara“ začátkem roku 1968 dávaly naději, že by mohl být Orel znovu obnoven. Naše jednota patřila mezi těch asi 100 orelských jednot v republice, které se aktivně pod vedením br. Gabriela Lauterbacha na obnovení činnosti připravovaly. Pod záštitou MO ČSL byly uspořádány velké krojované hody a třebaže nemohly být pro déšť pod májí, bylo v přeplněném sále veselo až

Z orlovný kulturní dům	do rána. Na ukončení žní byl velký průvod obcí a pak v parku před orlovnou dožínková slavnost se starými zvyky. Občané jako by se probudili z dlouhého spánku, těšili se, že se opět vrátíme do svobodných poměrů. Vpád vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna 1968 naděje ukončil, místní komunističtí činitelé se zase chopili vedoucí úlohy, nastala známá normalizace, trvající 20 let. Po zrušení Orla a Spolkového domu se v orlovně dlouho nic nedělo, budova chátrala, kulturní a společenské akce se konaly jen výjimečně. Špatný stav budovy řešil MNV v roce 1974 generální opravou, bylo přistavěno sociální zařízení, upraveno propadliště, rekonstrukce el. rozvodů, zavedení vodovodu a j. Rok nato byla vyměněna v průčelí budovy okna a obnovena fasáda s nápisem „Kulturní dům“, na dvoře byl postaveno skladiště. Na sklonku roku 1989 předal MNV budovu do bezplatného užívání MO ČSL. Po listopadu 1989 začala MO ČSL dobře samostatně pracovat, o budovu se začala starat, provedla úpravy místností v 1. poschodí, pořádala hody a plesy.
Druhé obnovení jednoty	V zápětí po pádu komunistického režimu se začala jednota připravovat na obnovení činnosti. Z iniciativy br. Gabriela Lauterbacha a Jana Zezuly byl začátkem roku 1990 vytvořen přípravný výbor a 26.7.1990 byla na ustavující schůzi za účasti 13 členů jednota obnovena. Rada jednoty začala pracovat ve složení: starosta Josef Hladký z č.57, místostarosta Jan Kalvoda, jednatel Josef Sedláček st., pokladník Petr Jaša, další členové rady: Josef Fiala, Ludmila Hladká, Gabriel Lauterbach, Radomír Kalvoda a Jan Zezula st. Jednota byla v Sedlákově župě zaregistrována jako první. Gabriel Lauterbach byl v letech 1990 - 1992 předsedou ústřední tělovýchovné rady Čs. Orla, Josef Sedláček zastával v letech 1990 - 1992 funkci jednatele Sedlákovy župy, Jan Zezula spolupracuje s ústředím a Sedlákovou župou doposud.
Vrácení orlovný	V roce 1992 Spolkový dům zanikl sloučením s jednotou Orla, jednota požádala obecní zastupitelstvo v Žatčanech o vrácení budovy a příslušenství do svého původního vlastnictví. Majetek byl jednotě bez komplikací převeden do vlastnictví koncem roku 1992. Začalo se pracovat na nejnnutnějších opravách špatně udržované budovy.
Rozvoj jednoty	28. března 1993 se konala v orlovně slavnostní výroční schůze u příležitosti navrácení orlovný. Byla zvolena nová rada jednoty, většinou z mladších členů, ve složení: starosta Ing. Antonín Sedláček (ročník 1956), místostarosta Radomír Kalvoda, jednatelka Martina Fialová, pokladník Ing. Oldřich Zapoměl ml., členové rady Josef Fiala, Bohdana Hlouchová a Jan Zezula st. Počet členstva: 27 žactva, 8 dorostu a 20 dospělých. Ve vlastní budově byly vytvářeny předpoklady pro plný rozvoj činnosti. Kromě pravidelného cvičení předškolních dětí a žactva se ustavily další zájmové skupinky mládeže i dospělých pro odbíjenou, stolní tenis, posilování, sálovou kopanou a kalanetiku. Velice populární se staly tzv. „jarniády“, soutěže žactva pořádané jednotou od r. 1992 se sousedními obcemi v netradičních disciplínách za účasti vždy kolem 100 dětí. V orlovně se pravidelně pořádají župní soutěže ve stolním tenisu. V kulturní oblasti se každoročně pořádají oslavy Svátku matek, hody, vánoční besídky, promítání videa. Orel organizuje ve svých prostorách kurzy pohybové výchovy a baletu, výuku hry na klavír a rytmiku. V roce 2000 byla obnovena činnost loutkového divadla.
Investice a opravy orlovný	Od vrácení orlovný se věnovala velká pozornost modernizaci, údržbě a opravám budovy převzaté v neutěšeném stavu. Postupně se prováděly úpravy interiéru, zavedeno plynové topení, dřevěné obklady do sálu, pořízena dělicí stěna mezi

sálem a přísálím, tělocvična vybavena nářadím , opraveny střechy a štítové zdi, provedeno zateplení venkovních oken , do oken pořízeny žaluzie, je zatepleno sociální zařízení, postupně je zateplován strop, do sálu bylo instalováno moderní halogenové osvětlení, nově vymalováno propadliště, obnovovány nátěry a malby. Velkou investiční akcí byla v r. 1999 rekonstrukce haly před soc. zařízením . V r. 2000 byla provedena nákladná rekonstrukce střechy nad přísálím a úplně nová úprava salónku v 1. poschodí (nový zateplený sádkokartonový strop , střešní okna, nové halogenové osvětlení). V témže roce byl zřízen přímý vchod ze sálu do haly před WC. V roce 2001 byla zbudována nová vazba a střecha nad místnostmi za jevištěm a z jeviště probourán vchod do nově vzniklé půdní místnosti pro uskladňování inventáře.

Náklady na rozsáhlé práce dosáhly do konce r. 2001 několika set tis. Kč, značným podílem přispěla obec a župa. Členové jednoty odpracovali zdarma velké množství brigádnických hodin. Největší zásluhy na provedených pracích měl člen rady a správce budovy Jan Zezula st., který neúnávně zajišťoval materiál a dodavatele odborných prací. Nejtěžší bylo získávat pro větší akce a pomocné práce brigádníky, což mnohde naráželo na neochotu a výmluvy na málo času. Nadšení , které mezi členy vládlo při stavbě nové orlovný nebo později přístavbě přísálí, se v nynějších poměrech zdá jako sen. Ale stále se ještě nacházejí obětavci, nejvíce z řad důchodců.

Stav budovy není sice ještě ideální, ale podstatné opravy jsou dokončeny. Zbývá připojení na veřejný obecní vodovod, rekonstrukce kanalizace, modernizace WC a úprava přísálí.

Veřejná
činnost členů
jednoty

Členové jednoty se významně podílejí na řízení obce již od prvních svobodných voleb v r. 1991. V jedenáctičlenném obecním zastupitelstvu volebního období 1991 - 1994 byli 4 naši členové, z nichž byl starostou zvolen Josef Sedláček. Do voleb v r. 1994 postavila jednota samostatnou kandidátku - zvítězila a v zastupitelstvu pracovalo 5 členů jednoty, funkci starosty zastával znovu výše jmenovaný. Také ve volebním období 1998 - 2002 získala samostatná kandidátka Orla nejvíce hlasů, v zastupitelstvu zasedají 4 členové, starostou je člen Orla Ing. Oldřich Zapoměl st. , přičemž starosta jednoty je předsedou finanční komise. Druhou nejsilnější volební stranou je KDÚ - ČSL, s níž jednota úzce spolupracuje, většina mandátů v zastupitelstvu umožňuje výrazně pozitivním způsobem ovlivňovat dění v obci.

Podpora voličů členům jednoty ve třech za sebou jdoucích volebních obdobích potvrzuje důvěru a uznání, kterému se naše křesťanská organizace v obci těší. Starosta Orla je současně jednatelem Sportovního klubu. Také spolupráce s ostatními místními spolky je dobrá. Starosta místního Sokola a zástupci dalších spolků spolu zasedají v zastupitelstvu, kde řeší společné záležitosti. Obec je spolkům nakloněna a podle možností jim na náročné akce finančně přispívá . Kromě toho od r. 1991 pravidelně podporuje kulturní činnost spolků tím, že na každou takovou akci poskytuje příspěvek 1.000 Kč.

Jednota v roce
80. výročí
založení

Na výroční členské schůzi 18.2.2001 byla zvolena nová rada jednoty ve složení: ve funkci starosty pokračuje od r. 1993 Ing. Antonín Sedláček, jednatel Ing. Ludmila Konečná, místostarosta Radomír Kalvoda, pokladník Ing. Oldřich Zapoměl ml., předseda tělovýchovné rady Ing. David Lauterbach, předsedkyně kulturní rady Renata Kleinová, členové rady Jan Zezula st. a Josef Fiala. Funkce duchovního rádce zůstává neobsazena.

Stav členstva:	do 18 let	19 - 26 let	27 - 70 let	70 let a starší
muži	10	10	15	4
ženy	13	16	11	2
c e l k e m	23	26	26	6

V dnešní době všeobecného nezájmu o spolkový život není jednoduché křesťanskou tělocvičnou jednotu rozvíjet. Všechny spolky v obci mají obdobné problémy. Mladá generace má celou řadu méně náročných zájmů, než aby chodila cvičit, stát se cvičitelem či hrát ochotnické divadlo. Dlouhá doba totalitního stylu života mladým spolky odcizila.

Přes veškeré potíže se jednota řadí mezi nejaktivnější spolky v obci. Díky obětavým funkcionářům je dobře zabezpečován chod orlovny, daří se pravidelně pořádat křesťanské kulturní akce (vánoční besídky, hody), ožívuje se loutkové divadlo, v tělocvičně je v zimním období vidět hlavně nejmladší žactvo.

80. výročí je příležitostí, abychom s úctou vzpoměli na ty, kteří jednotu Orla zakládali a s nadšením ji přivedli k rozkvětu. Poděkování patří také těm, kteří se o obnovení jednoty v roce 1990 přičinili a ve složitých podmínkách nové společnosti jednotu vedou.

Úspěšné práci jednoty v dalších letech

Z d a ř B ů h !

Příloha č. 1

Založení Jednoty čsl. Orla v Žatčanech v roce 1921 a její činnost do roku 1930

Ze záznamu prvního starosty Jednoty čsl. Orla v Žatčanech - Třebomyslicích
bratra Františka Sehnala

Léta Páně 1921 - 1946

Všem bratřím a sestrám Orlům a přátelům katolického hnutí !

Jdete-li žatčanskou obcí kolem farní budovy, dnes si nikdo nevzpomene, že na faře stála kolébka místní Jednoty čsl. Orla . Čtyři léta zde vzdělávala, cvičila své žactvo, dorost a členy. Mnohý z Vás se zeptá, jak to, že na faře, když máme přece svůj vlastní dům? Nuže slyš, drahý bratře a sestro !

Když po první světové válce byly zakládány různé tělocvičné spolky a mezi jiným proklamováno heslo „ Pryč od Říma “, nemohla tehdy Lidová strana pod vedením Msgre. Dr. Jana Šrámka klidně k tomu přihlížet, proto vydala heslo „ Spolek proti spolku “ . Do té doby měla Lidová strana svoji mládež organizovanou pod názvem „ Katolická omladina “ . Pořádala divadla, přednášky a pod.

Také zdejší mládež byla organizována v Omladině a chtěla , aby byla u nás založena tvořící se Jednota čsl. Orla. Sedmý okrsek župy Sušilovy, který organizoval založení orelské jednoty, byl požádán, aby u nás uspořádal veřejné cvičení. Stalo se tak 11.9.1921. Toto cvičení, konané při založení místní Jednoty Orla, bylo velmi četně navštíveno. Řečníci byli P. Karel Gamba z Újezda a bratr Bohumil Smutník z Brna. Nadšení pro Orla bylo překvapivě velké.

Již 17. září 1921 byla svolána ustavující schůze u pana Pospíšila, hostinského v Žatčanech, na kterou přišla všechna mládež z Omladiny. Po krátkém projevu místního duchovního správce P. Osvalda Šurýho bylo zvoleno předsednictvo jednoty čsl. Orla.

Zvoleni byli bratři:

starosta br. František Sehnal - Třebomyslice , místostarosta br. František Poláček - Třebomyslice, jednatel br. Albert Kalvoda - Třebomyslice, pokladník br. František Sedláček - Žatčany, náčelník

br. Josef Lejska - Třebomyslice, náčelnice ses. Marie Oharková - Žatčany, vzdělavatel Dp. P. Osvald Šury - Žatčany.

Od té doby nastává skutečná práce s otázkou, kde bude jednota cvičit. Starosta za podpory místní Kostelní jednoty zajistil propůjčení místnosti Orlu, a to farní stodoly. Aby mohla být zahájena činnost, musela se stodola opravit na náklad Orla.

Ještě před vánočními bylo dovezeno nové i nářadí, a to bradla, hrazda a žíněnka, zakoupené od ústředí Orla. Po vánočních svátcích se na členské schůzi přihlásilo 33 cvičících členů a tím byla zahájena tělovýchovná činnost.

Divadla, plesy a taneční zábavy byly pořádány v hostinci pana Pospíšila. Tentýž sál měla propůjčena místní jednota Sokola.

První velké nadšení bohužel u některých členů brzy vyprchalo, a tak již v dubnu 1922 byla svolána mimořádná schůze jednoty a byl zvolen nový náčelník bratr Jan Zezula a náčelnice sestra Ludmila Sedláčková. Tito začali s velkým elánem pracovat a jednota počíná vzkvétat. Koncem roku 1922 měla 146 členů. Rok 1922 byl pro orelstvo velmi významný. V Brně byl pořádán Všeorelský slet, kterého se zúčastnili bratři z Francie, Ameriky a Jugoslávie. Z naší jednoty se zúčastnilo hojně členů pod vedením bratra náčelníka Jana Zezuly. Ten rok bylo veřejné cvičení v Újezdě.

Rok 1923 byl bohatý na činnost v jednotě. Kromě veřejného vystoupení doma bylo 6 zájezdů do okolních jednot. Po duchovní stránce byl rok chudý. Přednášky nepravidelně a málo, tak bylo vedoucím vytýkáno od členů.

V roce 1924 odchází na nové působiště náš duchovní otec a vzdělavatel P. Osvald Šury. Jeho místo zaujímá br. František Zezula, kandidát učitelství. Práci vzdělavatele řádně plnil. Jednota se zúčastnila okrskového cvičení v Měnině.

Významné bylo uvítání pana presidenta Masaryka, když navštívil židlochovický zámek a Klobouky. U žatčanského dvora byla postavena slavobrána, kde byl pan prezident pozdraven. Žačka jednoty Ludmila Hofírková podala kytici.

29. června byla otevřena orlovna v Borkovanech. Naše jednota se zúčastnila v plném počtu. 5. července se konala členská schůze, kde dostal čestný diplom br. náčelník Jan Zezula za obětavou práci pro jednotu. 20. července veřejné cvičení jednoty Orla v Moutnicích. Bylo to při otevření nově postaveného Katolického domu. Naše jednota byla hojně zastoupena, krojovaných bylo 10 členů, před tím vlastnili kroje jen čtyři. Cvičícími byli: Jan Zezula, Antonín Ryba, Josef Sedláček, František Sehnal, Leopold Klanica, Mikuláš Zezula, Antonín Sitař, Rudolf Lorenc, Alois Sedláček. Téhož roku 10. srpna jsme vítali po 7 měsících opuštění našeho nového duchovního rádce P. Aloise Sváru. O 1/2 8 hod. ráno nastoupilo členstvo včele s bratrem Janem Zezulou čestné místo v kostele, počet 64 krojovaných. Pana faráře vítal br. starosta Sehnal a dorostenka Bernardýna Veselá. Odpoledne byla tělocvičná akademie s jednotou z Měnina. S příchodem našeho nového duchovního rádce začíná činnost skvěle vzkvétat. Duchovní přednášky, divadla a pod. 14. prosince výroční členská schůze, do výboru zvoleni bři: P. Alois Svára, Leopold Klanica, Jan Klanica, František Sehnal, František Lozart, náčelník Jan Zezula - jmenován čestným členem jednoty za neúnavnou práci, náčelnice sestra Františka Bínková.

Nový rok 1925 začal smutně. 19. ledna byl vykraden náš chrám Páně. Odcizen byl vzácný, zlatem prošívaný pluvial a 4 vela z kalichů. V lednu bylo P. Aloisem Svárou uskutečněno duchovní cvičení, zvlášť pro muže, zvlášť pro jinochy a dívky. Početně navštíveno. Ještě orelský ples a divadelní hry. 17. května otevření orlovny v Telnici. Z naší jednoty se cvičení zúčastnilo 72 členů v krojích. Okrskové cvičení bylo také v Otnicích, našich krojovaných cvičenců bylo 60. Jelo se koňskými povozy, které půjčili bři: Jan Lautrbach, Leopold Klanica, Rafael Florián, František Čumpa, Jenofka Bínková, František Sedláček. 5. července cvičení v Lovčičkách se zúčastnilo 45 členů. 28. července 1925 je památný den pro jednotu. Návrh P. Aloise Sváry na zakoupení hostince pí. Adlerové byl jednohlasně schválen. Peněžitých darů se sešlo přes 25 000 Kčs. Byl již nejvyšší čas. V hostinci pana Pospíšila nám bylo dáno najevo, že nejsme vítaný spolek. Orelstvo bylo tehdy

velkým trnem v oku „pokrokářů“, nejraději by Orla zničili. Díky Bohu a porozumění členů se tak nestalo. 28. října svolána výroční schůze jednoty, kde po volbách zůstávají dříve zvolení funkcionáři.

V novém roce 1926 máme vlastní dům pro naše podniky. 6. ledna se hráno divadelní představení „Ta naše Máňa“, 22. ledna orelský ples, 20. března divadelní hra „Tovární dělnice a její dva milci“, 28. března přednáška br. Aloise Sváry, hojně navštívená. Ve Svatém týdnu členové drželi stráž u Božího hrobu, při vzkříšení 28 členů v krojích šlo v průvodu. 16. května velká slavnost v Šaraticích, otevření Katolického domu. Naši členové zúčastnění v plném počtu. 30. června slavnost Nejsvětější Trojice, první veřejné cvičení v novém domě. Zúčastnili se z Nesvačilk, Moutnic, Šitbořic a Blučiny. V průvodě šlo 88 žáků, 80 žaček, 24 dorostenců, 56 dorostenek, 56 členek a 54 mužů - členů, 6 v národních krojích, celkem 364 krojovaných. 22. srpna veřejné cvičení v Telnici, kde mimo jiné byl pořádán přespolní běh na 3 000 m, náš dorostenec br. Jan Dohnálek se umístil na 2. místě. V prosinci se hráno 2 divadelní hry s mikulášskou nadílkou. 12. prosince výroční členská schůze jednoty, 26. prosince divadelní hra „Diblík“, obětavě nacvičil P. Alois Svára.

1. ledna 1927 jednota uspořádala vánoční nadílku dětem. Naše hospodyňky přispěly pečivem, jednota zakoupila dětem školní potřeby, aby obdarovány s větší chutí pracovaly pro rozmach naší jednoty. Na přání členů opakována hra „Diblík“ 6. ledna. Do jara byly divadelní hry „Paličova dcera“ a „Nevinně odsouzen“. 22. května veřejné cvičení v Sokolnicích. Zúčastnilo se 52 krojovaných. Vzpomínku zasluhuje čin pana strážmistra Josefa Zezuly za dar 40 nových knih a větší počet dalších knih pro orelskou knihovnu. 3. července bylo okrskové cvičení v Žatčanech, zúčastnilo se přes 300 krojovaných členů. Hostující byla jednota Borkovany. 21. srpna zájezd na cvičení do Borkovan, účast 35 členů, povozy. Na podzim divadelní představení. 18. prosince valná výroční schůze, došlo ke změně: náčelník br. František Poláček ml., náčelnice ses. Bernardyna Veselá.

1. ledna 1928 se hráno vánoční hra „Bůh, láska v jesličkách“ spojená s nadílkou dětem naší jednoty. Ještě hra pro děti „Perníková chaloupka“. 25. března ukázka tělovýchovy žactva jednoty. Cvičena prostná s praporky, na náradí, také básně a recitace.

8. června 1928 zavítal do našeho kraje náš tatíček pan prezident Masaryk. Pobýval 3 neděle v zámku Židlochovice. Uvítání se zúčastnila celá škola, oba místní tělovýchovné spolky a Sbor dobrovolných hasičů. 23. června projížděl od Měnína do Telnice. Na té křižovatce byl pozdraven našimi členy v krojích a žačka Jarmila Langrová podala p. prezidentu kytici. 9. září bylo vystoupení venku „Selská svatba“. Svátek sv. Václava 28. září oslavila jednota důstojným programem. Ráno služby Boží, večer tělocvičná akademie. Bratr vzdělavatel P. Svára zahájil proslovem, potom živý obraz „Hold sv. Václavu“, tělocvičné ukázky žactva, recitace a zpěvy Svatý Václave, Orle, vzlétej k výšinám a čl. státní hymnou slavnost ukončena. 16. prosince konaná výroční valná schůze, na které byly tyto změny: náčelník br. P. Alois Svára, náčelnice ses. Anna Buchtová.

Rok 1929, tisícileté výročí smrti sv. Václava, českého knížete. Ve dnech 27. června až do 8. července konány v Praze Svatováclavské dny Orelstva. Jednota se hráno několik představení a byly uspořádány 3 přednášky o životě prvních křesťanů se světelnými obrazy. 2. června veřejné cvičení v Moutnicích. 9. června župní slet v Brně. Potom pilná příprava na slet do Prahy, kam pojede zvláštní vlak z Brna 27. června. Z naší jednoty jeli: Vladimír Lautrbach, Rajmund Sedláček, Alois Veselý, Vladimír Ryba, Karel Bínek, Břetislav Lautrbach, František Sehnal ml., Jan Krása, Jan Čumpa, Štěpánka Kalvodová, Pavla Krejčířiková, Alois Poláček, Jan Blažek, P. Alois Svára, Jan Zezula, Vladimír Zachrdla, Jaroslav Kalvoda, Bernarda Veselá, Filoména Lízalová, Jan Lízal, Rafael Florián, Jan Sedláček, Alois Sedláček, Jan Klanica, Josef Lejska, František Habiger, Marie Zapomělová, Hedvika Hanušová, Školastika Klanicová, Františka Lejsková, Tekla Michlová, celkem bylo 20 v orelských krojích, cvičilo 19 členů. 25. srpna 1929 byla svatováclavská oslava, při které byla posvěcena a předána dorostenecká vlajka. Dostavili se orli ze všech okolních jednot.

Program zahájil proslovem br. župní jednatel B. Svoboda. Předsedkyně Svazu katolických žen a dívek Anežka Zemanová předala stuhu na vlajku. V průvodu obcí šlo 360 členů a 5 na koních (4 z Měnína, 1 žatčanský). 8. září veřejné cvičení v Újezdě, z naší jednoty 58 krojovaných členů.

Rok 1930 začíná divadelní hrou „Kletba mamonu“, 6. dubna divadelní představení „Trestanci na Špilberku“ a další „ Ferdinand spí“. 22. června okrskové cvičení v Šaraticích, z naší jednoty 63 krojovaných. Návštěvou poctil náš říšský starosta Orla ministr Dr. Jan Šrámek. 5. července veřejné cvičení v Měnině, našich 54 cvičících v krojích. 24. srpna se členové a dorost zúčastnili štafetového běhu na počest 60. narozenin našeho br. starosty Msgre. Jana Šrámka. 24. srpna sehraha v přírodě divadelní hra „Dražba na nevěstu“. Rok zakončen výroční schůzí konanou 4. ledna 1931. Zvoleni byli: starosta František Sehnal st., místostarosta Alois Zachrdla, jednatel Alois Sedláček, pokladník František Poláček, vzdělavatel a náčelník P. Alois Svára, náčelnice ses. Anna Sehnalová. Do rady byli zvoleni: Albert Kalvoda, Jan Zezula, Jan Lízal, Jan Zapoměl, Leopold Klanica, Jan Klanica, Antonín Sedláček. V tomto roce se konala veřejná cvičení v Sokolnicích a Otnicích. Obou cvičení se naši členové zúčastnili v počtu 60 a 54 krojovaných.

Do této doby jsou moje záznamy o činnosti Orla. Německou okupací byla činnost zakázána. Po válce v r. 1945 opět obnovena.

Příloha č. 2

Stavba orlovný v Žatčanech v r. 1934

Opis vlastnoručního záznamu p. učitele Františka Zezuly, hlavního organizátora stavby

Přišlo to náhle, jako když z zčistajasna uhodí. Jednota Orla v Žatčanech - Třebomyslicích se chystala koncem května uspořádat taneční zábavu pod májí. Starosta Orla, Jan Zezula, podával žádost o povolení zábavy u třebomyslického starosty obce Šimona Hedricha. Starosta obce sice zábavu povolil, ale připomněl, že je to poslední zábava, kterou ve staré budově povolí, protože tato je v úplném havarijním stavu. Všechny nutné opravy, které byly v posledních letech podniknuty, a jež si vyžádaly na 20 000 Kčs, neměly účinku a budova nadále chátrala, až hrozila sesutím střechy a některých zdí.

Po zralé úvaze bylo rozhodnuto starou budovu zhroutit. Předcházelo tomu ovšem dlouhé a často bouřlivé jednání, Stará budova byla koupena od Antonie Adlerové za obnos 60 000 Kčs. Zemská dávka činila 25 000 Kč. Splatné podíly členů spolku stačily pokrýt jen zmíněnou dávkou. A tak zůstal dluh v místní Reifeisence v obnosu 60 000 Kčs. Různými machinacemi byla ztracena i koncese z této hospody a z ní zůstala jen povinnost odváděti dřívější majitelce pí. Teplé ročně 450 Kčs jako výminek. Na úroky v záložně bylo třeba ročních 3 600 Kčs, které se v tehdejší době těžko sháněly. Bylo tedy nutno jednat rychle.

V roce 1934 byla hospodářská krize. Mnozí občané byli bez zaměstnání a ti zaměstnaní vydělávali taktak na obživu svých rodin. Zemědělci s obtížemi prodávali své výrobky, Přesto po zralé úvaze bylo k výstavbě nového domu přikročeno.

Poněvadž nebylo v pokladnách jak Orla, tak Spolkového domu peněz, usnesli se shromáždění na přípravných schůzích členů Spolkového domu a Orla podniknouti sbírku. Byly požity úpisy a celkem upsáno 27 000 Kčs. A s tímto obnosem se stavební výbor ve složení bří Josef Sedláček, Jan Lízal, Leopold Klanica, Alois Zachrdla a František Zezula dal do stavby. Až na několik trámů a desek se nedalo ze staré budovy nic použít. Bylo to drahé stavební místo. Svorná vůle, svorný duch, divy činí jako Bůh, zpívá se v jednom sborovém zpěvu.

Dle svých sil pomáhal každý, jak jen mohl. Všechny formanky byly zdarma. Biskupství brněnské, kterému patří žatčanský rybník, dovolilo kopati písek v pískovém lomu Na drnech a nájemce velkostatku p. Ed. Klein zapůjčil potřebné potahy k odvozu. Ceny stavebnin v roce 1934 byly rozbitím kartelů značně sníženy. Tisíc cihel byl za 190 Kčs, l q cementu za 19 - 20 Kčs.

Stavbou byl pověřen p. stavitel Horák ze Židlochovic, kterého většinou zastupoval arch. Vlad. Richter z Měnína. V červnu byl bývalý hostinec zhrouten a již 2. července 1934 byla na staveništi stavební komise. Po mnohých připomínkách byly plány schváleny a podepsány a zaslána žádost zemskému úřadu v Brně. V neděli 8. července byla uspořádána slavnost kladení základního kamene. Přestože místní sportovní klub pořádal v týž den kopanou, byla na slavnosti velká účast. Po poklepu základního kamene sehráli ochotníci jednoty Orla pěknou operetu na návsi před staveništem „ Babí léto “ s čistým výnosem 1.600 Kčs. Blížící se žně popohnaly práce. Navezeny cihle z újezdské cihelny, potřebný cement a železo. A když byly žně v plném proudu, byla již budova pod střechou. V některých dnech pracovalo na stavbě i 20 - 30 lidí. Počasí stavebníkům přálo, takže do stavby nenapršelo.

Místní záložna si vyžádala v domě úřadovnu a na ten účel přispěla obnosem 10 000 Kčs. Tak bylo získáno na 40 000 Kčs a s tímto obnosem se dalo na stavbě pokračovat, bylo dostatek zedníků i pomocníků a již 3. neděli v říjnu (tzv. císařské hody, zavedl je císař Josef II.) byla pořádána taneční zábava v novém sále.

Příloha č. 3

Historie Svatováclavského praporu jednoty

Zdejší mládež, organizovaná v Katolické omladině, usilovala po 1. světové válce o založení vlastní katolické tělocvičné jednoty Orla. 17. září 1921 se konala ustavující schůze, 2 dny nato uspořádal 7. okrsek Sušilovy župy v obci veřejné cvičení, konané jako přípravu k založení místní jednoty. Prvním starostou Jednoty čsl. Orla v Žatčanech - Třebomyslicích se stal František Sehnal. Z jeho vlastnoručně psaných záznamů se dovídáme o pořízení svatováclavské vlajky, přesněji praporu, toto:

„ 25. srpna 1929 byla svatováclavská oslava, při které byl posvěcen a předán dorostenecký prapor, věnovaný vzdělavatelem P. Aloisem Svárou. V 8 hodin ráno byla mše sv. a při kázání zdůraznil význam svatováclavského milénia důstojný pán Alois Svára a prapor posvětil. Na této mši sv. bylo 72 krojovaných členů a žáků.

Odpoledne v 1/2 3 hod. šel průvod s hudbou na požehnání. Dostavili se orlii ze všech okolních jednot. Potom šel průvod vesnicí na připravené cvičiště. Program zahájil proslovem br.župní jednatel B. Svoboda. Předsedkyně Svazu katolických žen a dívek Anežka Zemanová předala na prapor stuhu.

Zatloukání ozdobných hřebů do žerdě praporu se zúčastnili: Dp. děkan Fr. Bébar, řídicí učitelé ze Šitbořic a Nesvačilk, starosta Jahoda z Telnice, br. Pouchlý a Fr. Hlaváč ze Šaratic a místní činitelé. Poté následoval slib na prapor a ten předán praporečnickovi br. Vlad. Rybovi. Stuhu daroval místní Svaz katolických žen a dívek. V průvodu šlo 360 členů a 5 na koních (4 z Měnína a 1 žatčanský). “

Prapor byl pak nošen při všech slavnostních příležitostech. Když byl Orel za 2. světové války rozpuštěn a v roce 1948 komunistickým režimem zakázán, byl prapor uchovávan v rodině posledního starosty Orla Jana Zezuly staršího.

V roce 1968 se místní jednota Orla pokusila o obnovení činnosti a prapor převzal do opatrování náš bývalý náčelník a činovník ústředí Orla br. Gabriel Lauterbach, po jeho smrti se vrátil zase do rodiny Zezulových.

Protože se původní červenobílá stuha k praporu ztratila, byla v roce 1998 zhotovena nová odbornou firmou p. Hany Velebné z Ústí nad Orlicí za 2 500 Kč, 2 rodiny přispěly částkou po 500 Kč. V témže roce - 8. května - se u nás konala župní mariánská štafeta, pořádaná každým rokem v jiné jednotě. Účastníci slavnosti šli průvodem z orlovny do kostela, v průvodu byly neseny orelské prapory z Moutnic, Šitbořic a Žatčan. Při mši sv. za zemřelé a živé členy Orla byl náš prapor s nově pořízenou stuhou znovu posvěcen.

Popis praporu:

Na jedné straně obdélníkového praporu je uprostřed modrého pole umístěn bílý štít a v něm vyobrazena černá svatováclavská orlice. Nad štítem je stříbrná výšivka s nápisem „Svatováclavská vlajka“ a pod štítem výšivkou stejné barvy „čsl Orla Žatčany - Třebomyslice“.

Na druhé straně praporu je státní vlajka republiky.

Prapor je připevněn ozdobnými hřeby zlaté barvy na červenou žerď ukončenou kopím ve zlaté barvě.

K žerdi jsou připevněny dvě stuhy.

Modrá stuha má stříbrnou výšivku s nápisem „Obnovení jednoty Orla v Žatčanech 15.8.1990“ a bílá stuha s modrou výšivkou „Naši práci Zdař Bůh!“ Stuhy jsou lemovány zlatým vyšíváním a u žerde ozdobeny bílou mašlí.

Příloha č. 4

Ochotnické divadlo v jednotě

Významnou kulturní a společenskou činností jednoty bylo ochotnické divadlo. Z dochovaných zápisů se dovídáme, že divadlo mělo v jednotě bohatou tradici, hrávalo se pravidelně i několik her ročně. V začátcích jednoty byl příjem z divadel významným finančním zdrojem ke splácení dluhů za koupený hostinec na orlovnu v roce 1925. Velká aktivita divadelního souboru za 2. světové války, zejména v roce 1943, posilovala národní vědomí a soustřeďovala orly ve Spolkovém domě, když tělovýchovná činnost byla zakázána. Po válce se příjem z divadel použil zase na stavbu přísálí a galerie. Některá představení byla hrávána v přírodním hledišti na Haltýřu. Nejvíce se v ochotnickém divadle zasloužil vzdělavatel jednoty a místní učitel František Zezula, který většinu her sám nacvičoval. Oblíbené byly operetky a hry ze zpěvy. Návštěvnost na představeních bývala veliká, přestože se divadlo hrávalo často i v místním Sokole a u hasičů. Lidové divadlo mělo své kouzlo - kostýmy z místních zdrojů, amatérská výprava a v neposlední řadě výkony místních herců provázené různými úsměvnými nedostatky - to všechno vytvářelo neopakovatelnou atmosféru, na kterou se diváci těšili a o představeních si dlouho potom vyprávěli. Hrávala se také loutková divadla za velkého zájmu malých dětí, obyčejně v neděli odpoledne. Obnovení ochotnického divadla je v dnešní době nepředstavitelné.

Divadelní hry sehrané v některých letech podle dochovaných zápisů

1926	Ta naše Máňa	1946	Čarovný mlýn
1926	Tovární dělnice	1946	Valčík paní Apolénky
1927	Paličova dcera	1946	Dvě Maryčky
1927	Nevinný odsouzen	1946	Bujná krev
1928	Bůh, láska v jesličkách	1946	Slovácká princezka
1928	Selská svatba	1946	Hořící chrám
1930	Kletba mamonu	1946	Láska na horách

1930	Trestanci na Špilberku	1946	Partyzánka Věra
1930	Ferdinand spí	1946	Loutková představení
1930	Dražba na nevěstu	1947	Honba za štěstím
1934	Babí léto	1947	Boží mlýny
1940	Když vyšlo slunce	1947	V temnotách
1940	Červený mlýn	1947	Nešťastný šafářův dvoreček
1940	Mé štěstí má zlaté vlasy	1947	Talár v městečku
1942	Ptáčnickova dceruška	1947	Písně dcery ducha mého
1942	Nevěsta dle receptu	1947	Nešťastný šafářův dvoreček
1943	Ptáčnickova dceruška	1947	Loutková představení
1943	Na svatém Hostýnku	1948	Láska na horách
1943	Paličova dcera	1948	Partyzánka Věra
1943	Já jsem švec	1948	Bujná krev
1943	Dražba na nevěstu	1948	Loutková představení
1943	Směry života	1949	Jindra
1943	Láska je slepá	1992	Loutkové představení
1944	Černý kříž v lese	2000	Loutkové. předst. Broučci
1944	Peníze	2001	Loutk. Tři zlaté zuby draka Fanouše
1944	Milion sem, milion tam		
1944	Tylův odkaz		

Příloha č. 5

Významní členové Orla v Žatčanech

František Sehnal	Narodil se v roce 1885 v Žatčanech. Na ustavující schůzi byl v roce 1921 zvolen prvním starostou jednoty a v této funkci působil až do roku 1935, potom pracoval v revizní komisi . Už to, že funkci starosty vykonával tak dlouhou dobu , osvědčuje jeho významný příspěvek k rozvoji jednoty v prvních letech činnosti. Z jeho vzpomínek a písemných záznamů, pořízených v roce 1946, se dovídáme mnohé historické skutečnosti o založení Orla v Žatčanech. Zemřel v roce 1952 ve věku 67 let.
P. Alois Svára	Narodil se .v roce 1885 v Olomouci. Do naší farnosti nastoupil 10. srpna 1924 jako pomocný kaplan z Újezda. Slavnostního přivítání začalo ráno v kostele za účasti 64 krojovaných členů jednoty, odpoledne byla tělocvičná akademie. V roce 1931 byl jmenován prvním farářem obnovené farnosti. P. Svára byl sportovně a společensky založený kněz, ihned po příchodu do obce se stává duchovním rádcem jednoty. Jeho přičiněním začala duchovní a kulturní činnost jednoty zkvétat. Zúčastňoval se i aktivně tělocvičné činnosti, byl rádcem Spolkového domu a také předním funkcionářem místního fotbalového klubu. Na jeho návrh byla zakoupena v roce 1925 Adlerova hospoda pro vlastní orlovnu. V roce 1938 odešel z farnosti do Černé Hory u Blanska, zemřel v roce 1971 ve věku 87 let.
Jan Zezula starší	Narodil se 1901 v Žatčanech. Byl zakládajícím členem místní jednoty Orla. V dubnu 1922, po 6 měsících od založení jednoty, se ujímá funkce náčelníka a začíná s velkým elánem pro jednotu pracovat. Zúčastňuje se v čele s dalšími I.

orelského sletu v roce 1922 v Brně, nechybí se svými svěřenci na žádném veřejném cvičení v okolí, za neúnavnou práci je v roce 1924 jmenován čestným členem jednoty, funkci náčelníka vykonává do roku 1928. V roce 1929 ještě cvičí v Praze na Svatováclavských dnech Orelstva.

Od roku 1935 do roku 1948 byl starostou jednoty, horlivě se o orlovnu staral, při pokusu o obnovu Orla v roce 1968 jsme ho viděli v čele dožínkového průvodu. Zemřel v roce 1980 ve věku 79 let.

František
Zezula

Narodil se v roce 1904 v Žatčanech. Vystudoval učitelský ústav, v letech 1941 až 1950 působil v místní obecné škole, nejdříve jako učitel a v letech 1946 - 1950 jako ředitel. Pro své náboženské přesvědčení byl v roce 1950 zbaven funkce ředitele, byl přeložen do Újezda a v roce 1957 musel ze školství odejít. Pracoval pak jako dělník v brněnské tiskárně.

S jeho jménem je nerozlučně spjata historie Orla i Spolkového domu, byl členem a funkcionářem obou spolků. Už v roce 1924 se jako 20 letý stal vzdělavatelem jednoty. Výjimečné organizační schopnosti projevil při stavbě nové orlovny v roce 1934. Organizoval všechny kulturní akce, režíroval divadla, loutková představení, vedl pravidelné besídky žactva a pod. V letech 1947 - 1948 řídil stavební práce při přístavbě přísálí a 1. poschodí. Zákazem Orla a později nucený odchod ze školství se mu zhroutily všechny ideály, pro které dlouhá léta obětavě pracoval. Při pokusu o obnovu Orla v roce 1968 se znovu pustil do práce. Bohužel se demokratických přeměn nedočkal, zemřel v roce 1982 ve věku 81 let.

Gabriel
Lauterbach

Bratr Gabriel Lauterbach se narodil 26.2.1921 v Žatčanech. Jeho celý život byl prodchnut orelskou myšlenkou. Již jako 16.letý student se stává náčelníkem místní jednoty Orla. Studium matematiky a tělesné výchovy na Masarykově univerzitě v Brně ukončil v roce 1948 diplomovou prací „Dějiny Čsl. Orla“. Učil na školách v Bystřici na Těšínsku, Měnině a Újezdě. V roce 1959 byl z náboženských důvodů z učitelské služby propuštěn, pracoval pak jako skladník a vychovatel učňů. V roce 1968 se zase do školství vrátil.

V naší jednotě byl vůdčí osobností v tělovýchovných i kulturních akcích., sám provozoval atletiku, gymnastiku a cvičení na nářadí. Vynikal ve skoku o tyči, v roce 1947 zvítězil v této disciplíně při střetnutí moravských orelských žup výkonem 320 cm.

Památné jsou velkolepé dožínky v roce 1968 provedené v jeho režii. Slavnost se stala záležitostí celé obce, průvod krojovaných vesnicí, za nimi koně s kočáry, hasiči v uniformách na bryčce, mládenci s ozdobenými kosami a cepy, jezdci na koních, žáci stroj, traktory a kombajn, to všechno směřovala na Haltýř, kde proběhlo národopisné pásmo s písněmi a starými dožínkovými zvyky. Dochované fotografie z nadějně uvolněné atmosféry roku 1968 jsou toho nejlepším důkazem.

Po obnově Orla v letech 1990 - 1992 byl předsedou ústřední tělovýchovné rady (ústředním náčelníkem). Plně se věnoval obnově orelské tělovýchovy, organizoval kurzy pro nové cvičitele a první sportovní akce. Na jubilejním X. sjezdu Orla v r. 1992 obdržel vyznamenání za zásluhy o obnovu tělovýchovné a sportovní činnosti v Orlu. Pro závažnou nemoc se nemohl v posledních letech života orelské práci věnovat. Zemřel koncem roku 1992 ve věku 71 let.

Jan Zezula
mladší

Narodil se 23.9.1928 v Žatčanech. Je pokračovatelem rodinné orelské tradice (jeho otec býval náčelníkem a později dlouholetým starostou jednoty). Měl rozhodující podíl na obnovení činnosti jednoty v roce 1990, která byla v

Sedlákově župě zaregistrována jako první. Je neúnavným správcem orlovný, organizátorem všech oprav a údržby budovy (sám také nejvíce pracuje) a ač přesáhl sedmdesátku, jeho obětavost a zaujetí pro dobrý stav orlovný jsou obdivuhodné. Na rozvoji Orla spolupracuje s ústředím a Sedlákovou župou. Nechybí na žádné větší akci, pomáhá, kde je potřeba. Není proto náhodou, že na jubilejním X. sletu Orla v roce 1992 byl vyznamenán za zásluhy a rozvoj Orla a v roce 1999 převzal od nejvyšších představitelů Orla čestné uznání za prosazování ušlechtilých myšlenek orelského hnutí a podíl na zdařilé obnově činnosti Orla po totalitním období.

Ing. Antonín
Sedláček

Narodil se 15. 8. 1956 v Žatčanech. Když mu režim hned po ukončení základní školy neumožnil dále studovat, vyučil se nejdříve knihkupcem a teprve potom absolvoval vysokou školu ekonomickou. Mezi jeho záliby patří sport, knihy, hudba a folklór. Vzhledem ke svým zájmům a silné orelské tradici s nadšením přivítal obnovení Orla, které mu umožňuje naplňovat některé své aktivity. Starostou jednoty je od 1993. Organizuje všechny sportovní a kulturní akce, po finanční stránce zajišťuje opravy orlovný. Se zaujetím se zúčastňuje všech prací, které z činnosti jednoty vyplývají. V oblasti kultury se opírá o podporu manželky Vladimíry, která využívá svým zkušeností v ochotnickém divadle a režijně vede všechny pořádané akce. V tělovýchovných akcích uplatňuje zase on svoje znalosti získané dlouholetým výkonem funkce jednatele v místním sportovním klubu. V letech 1995 - 1997 byl členem předsednictva Orla a členem ústřední revizní komise. Bratr starosta Antonín Sedláček se svojí cílevědomou a obětavou prací již nyní řadí ke svým význačným předchůdcům.